

Олександра САВЧЕНКО,
академік НАПН України

Методичні рекомендації і календарно-тематичне планування уроків літературного читання у 4 класі*

У 4 класі завершується курс "Літературне читання", який є органічним складником освітньої галузі "мови і літератури", пропедевтичною сходиною у літературній шкільній освіті.

Мета предмета, яка визначена у програмі, орієнтує вчителів на багатовимірність освітніх результатів його вивчення. Зокрема, засобами літературного читання формуються не лише предметна (читацька) компетентність, а й міжпредметні загальнонавчальні уміння і навички, метапредметні (ключові) компетентності як універсальні здатності особистості (уміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, комунікативна, здоров'язбережувальна, інформаційна).

Під час вивчення предмета відбувається цілеспрямоване формування і розвиток ціннісних орієнтацій дітей, їхнього ставлення до людей, природи, морально-етичних, естетичних почуттів, переживань. Не менш важливо сповна реалізувати потенціал літературного читання для розвитку творчих здібностей учнів як на основі прочитаних творів, так і в інших видах діяльності (інсценізації, створення саморобних книжок, проекти, дослідницькі завдання з літературного краєзнавства, спостереження тощо).

Реалізація кожної змістової лінії у 4 класі набуває, окрім методик, застосованих у 2–3 класах, нових акцентів.

Передусім, прокоментуємо *коло читання*, яке відображене у навчальному комплексі. Воно створює значно ширші можливості, щоб системно розвивати, збагачувати знання дітей про відомі жанри, особистість авторів творів, розвивати читацькі уміння, готувати до навчання у 5 класі. Жанрова і авторська різноманітність залишаються провідними у доборі змісту. Учні ознайомлюються також з новими жанрами (міфами, соціально-побутовими казками, легендами, народними байками), розширюється тематика і джерела опрацювання науково-художніх оповідань, науково-пізнавальних статей; ширше представлена за тематикою і персоналіями література зарубіжних країн.

Отже, у колі читання учнів 4 класу є твори:

- українського фольклору;
- літератури XIX – початку XX століття (Т.Шевченко, Л.Глібов, І.Франко, Олена Пчілка, Б.Грінченко, Леся Українка, М.Коцюбинський);

- літератури XX століття (П.Тичина, М.Рильський, О.Копиленко, О.Донченко, Н.Забіла, О.Іваненко, М.Трублаїні, М.Пригара, А.Малишко, Л.Компанієць, М.Познанська, В.Сухомлинський, Л.Костенко, Д.Білоус, А.Дімаров, Д.Павличко, В.Нестайко, М.Сингаївський, А.Коваль, М.Хоросницька, В.Скомаровський, Г.Малик та ін.);

- література для дітей, яка видана у 90-х роках XX – початку XXI століття (М.Вінграновський, С.Жупанин, І.Жиленко, А.Качан, А.Костецький, В.Лучук, Г.Малик, Т.Майданович, З.Мензатюк, В.Рутківський, Я.Стельмах, С.Плачинда, М.Слабошпицький, В.Сухомлинський, Г.Чубач, М.Чумарна, В.Чухліб, Н.Шейко-Медведева, Г.Кирпа);

- української літератури письменників діаспори (О.Олесь, Р.Завадович, К.Перелісна, Г.Бондарчук, Б.І.Антонич);

- перекладної літератури зарубіжних країн (усна народна творчість; Г.-К.Андерсен, Б.Немцова, О.Пушкін, П.Бажов, П.Траверс, С.Лагерльоф, Д.Родарі, Едмондо де Амічис, М.Карем);

- довідкові видання, журнали, газети.

З нашого погляду, у підручнику і навчальних посібниках вміщено достатню кількість найкращих художніх і науково-художніх творів, різних родів і жанрів, що створені у різні часи визнаними авторами.

Оскільки підручник – ядро навчального комплексу, коротко проаналізуємо особливості його структури і реалізації змістових ліній, методичного апарату, ілюстративного забезпечення.

Зміст і структура підручника охоплює 8 розділів:

1. Із скарбниці усної народної творчості (соціально-побутова казка, притчі, легенди, пісні, народні усмішки, прислів'я (українські і народів світу), скоромовки, загадки).

2. Що було на початку світу... (міфи про створення світу і людей: єгипетський, давньогрецький, слов'янський).

3. Сторінками історії України (від княжої доби до символів сучасної України): вірші, історичні оповідання, науково-пізнавальні статті.

4. Як не любить той край (картини рідної природи у віршах, описах, оповіданнях про почуття захоплення і відповідальності у ставленні людини до природи).

5. Видатні письменники України (про життя і творчість Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Павла Тичини, Максима Рильського).

* За навчально-методичним комплексом О.Я.Савченко, робочий зошит В.О. Мартиненко.

6. Розповідь про нас самих (байки Езопа, Леоніда Глібова, Олени Пчілки; п'єса-казка за мотивами українських і російських казок Нелі Шейко-Медведевої).

7. Літературні казки зарубіжних письменників (О.Пушкіна, Г.-К.Андерсена, Д.Родарі).

8. Світ дитинства у літературі. Теми: "Людина починається з добра", "У кожного є співуча пір'інка".

Словничок читача. Подано визначення 49 літературних понять.

Цілісність підручника і взаємозв'язок змісту, методичного апарату та ілюстративного супроводу забезпечують:

- функціональні форзаци, які у підручнику мають узагальнювальне, образне зображення жанрів усної народної творчості і авторських творів, які читають діти у 4 класі, а також етапів створення книги;

- єдині умовні позначення (як у підручнику, так і в навчальних посібниках);

- мотиваційно-змістовий "вхід" у підручник і кожен розділ;

- звернення-настанови щодо опрацювання розділу; діалог укладача підручника з читачем;

- у кожному розділі є основні тексти, позатекстові компоненти, ілюстрації (малюнки, репродукції картин, фотографії тощо);

- культурознавчий, довідковий матеріал, що розширює межі підручника (інформації про музеї, бібліотеки, сайти та ін.);

- блок "Перевір свої досягнення" (завдання відповідають структурі читацької компетентності: знаю..., розумію, можу пояснити..., вмію..., виявляю ставлення, почуття...)

Важливу роль у реалізації виховної і розвивальної функцій підручника має позатекстовий компонент.

У 4 класі він презентує настанови інформаційно-мотиваційного змісту до розділу (теми), відомості про письменників, історію появи окремих книг, визначення літературознавчих понять; пояснення, пам'ятки щодо виконання способів дій, інсценізацій, назви проєктів тощо. Принагідно вкажемо тематику дослідницьких проєктів, які рекомендовано для учнів 4 класу: *Мандрівка дорогами Кобзаря. Про що можуть розказати дерева – очевидці літературних подій. Леся Українка – поетична квітка України. Книга – найкращий винахід людства.* У підручнику і навчальних посібниках є основа для проєктної діяльності, яку безумовно слід доповнювати, творчо переосмислювати разом з учителем, бібліотекарем школи.

Методичний апарат, як і у 3 класі, включає завдання, запитання до читання, у процесі читання і після читання твору. У 4 класі слід посилити увагу до проглядового читання з метою знаходження учнями уривків тексту, де описано різні почуття, характеристика зовнішності і вчинків персонажів, найбільше виявляється ставлення автора до зображеного, де у тексті опис, а де – роздум та ін. Читаючи

текст, діти мають зрозуміти, як довго тривали описані події, явище, у якій послідовності вони відбувалися, що є найважливішим для розуміння прочитаного, чи було щось подібне в їхньому життєвому досвіді.

У 4 класі ускладнюються вимоги до *сміслового і структурного аналізу творів, які є основою повного розуміння.* У зв'язку з цим дітям потрібно поміркувати над змістом заголовка, формулювати запитання до текстів, будувати діалоги, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, визначати послідовність подій. Це є передумовою оволодіння умінням складати план тексту і використовувати його для різних видів переказу.

Корисно частіше ставити учням запитання, які сприяють диференціації відомих і нових знань. Наприклад, *що нове ви дізнались про дитинство поетеси, що було вже вам відомо?* (За оповіданням М.Олійника "Леся"). *Що ви знаєте про рибалку Арсена, а про що – ні? Як би ви могли доповнити опис його зовнішності і способу життя?* (За оповіданням Г.Пютюнника "Ласочка").

Завдання до текстів, як правило, передбачають поєднання організаційних форм навчальної взаємодії учнів: це завдання для індивідуальної, парної, групової, колективної роботи. ("Поміркуймо разом! Обміняйтеся думками! Будьте дослідниками! Завітайте до музею! Пофантазуйте!")

Все це сприяє набуттю учнями *досвіду читацької діяльності* на різних рівнях самостійності. Досвід самоперевірки і самооцінки набувається учнями в процесі індивідуального виконання завдань "Перевір свої досягнення", які у 4 класі можна виконувати у робочих зошитах.

Методично доцільно реалізовано ілюстративну функцію підручника.

Образом-символом книги є *диво-дерево*, яке виростає із корінця розгорнутої книги, цей символ у маленькому розмірі є поряд із номером кожної сторінки. Слова *дерево і книга* належать до символів української культури. Наприклад, усталеними є слова-символи *дерево знань, дерево життя, дерево світлове, родовідне дерево.* В ілюстрації *книга – це символ мудрості, культури, світла.*

Розділи мають усталену структуру, забезпечуючи цілісність сприймання книги і наступність із підручником для 3 класу. Зокрема, назва, на титулах образна заставка у вигляді дива-дерева; на розгорнутих сторінках книги, з якої виростає дерево знань, вказано ключові слова, що націлюють читачів на сприймання основного у змісті розділу. Наприклад, до розділу *"Видатні письменники"*, – *"Наш скарб"*, до розділу *"Розповіді про нас самих"* – *"Байки, п'єса-казка"*.

Звертаємо увагу на те, що у межах кожного розділу вміщено різноманітну візуальну підтримку текстового матеріалу. Наприклад, читаючи твори розділу *"Сторінками історії України"*, діти побачать, що на гілках дива-дерева висить старовинне козаць-

ке знаряддя, а на вершечку, на рушнику, гніздечко з пташенятами, яких оберігають голуб з голубкою. До цих деталей треба привернути увагу дітей, читаючи відповідні сюжети. Далі зображено гарну обкладинку до видання книги Олександра Олеся "Княжа Україна", фотографії станції київського метро "Золоті ворота"; мозаїки якої відображають історію Київської Русі, репродукції портретів князя Ярослава Мудрого і короля Русі Лева Даниловича, герб м. Львова; обкладинку книги М.Пригари "Козак Голота" і малюнки з цього видання, фотографії козацьких дубів, репродукцію картини М.Тимченка "Липа", марку, присвячену 100-річчю першопоселення українців в Канаді, листівку до Дня Незалежності України, а завершують розділ сучасні фотографії – хлопчик з прапором серед пшеничного поля і дівчинка у віночку, яка тримає карту України з кольорами прапора і малюнком серця. Як бачимо, ілюстративний супровід має різні жанри, він пов'язує минуле із сучасним, розширює і конкретизує культурну обізнаність дітей, готує до сприймання історії України в основній школі.

У плануванні уроків рекомендуємо дотримуватись системно-діяльнісного підходу. А саме: спочатку визначати мету до системи уроків кожного розділу чи теми. Це упереджує перевантаження окремого уроку, сприяє спрямованості методики на досягнення очікуваних результатів, доцільнішому використанню організаційних форм навчання та ін.

До кожного уроку слід визначати узгоджено мету, очікуваний результат і засоби (етапи, методи, технології) його досягнення.

Визначення вчителем сценарію уроку залежить від багатьох умов: доступності і емоційності змісту твору, його жанру і обсягу, готовності дітей до сприймання, наявності навчального ресурсу.

Кожен урок має свою ідею, яка визначатиме його зовнішню побудову і внутрішній зміст. За нашим розумінням, залежно від цього можуть бути: уроки вивчення невеликих творів одного жанру поезій, (наприклад, ліричних поезій, притч, байок та ін.); уроки ознайомлення із життям письменника і його творами; уроки-діалоги мистецтв; уроки з ігровим сюжетом; уроки-презентації проекту; уроки-мандрівки за літературознавчою темою; уроки розвитку літературних здібностей; уроки узагальнення; урок контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів.

У календарно-тематичному плануванні вказано текстовий матеріал підручника, а також навчальний матеріал посібників для учнів "Я люблю читати" і "Моя домашня читальня", завдання з робочого зошита.

Запропоновано теми уроків позакласного читання, уроків-презентацій проектів, уроків "діалогу" мистецтв. Як і у 3 класі, вважаємо за доцільне присвятити один-два уроки ознайомленню дітей з творчістю письменників рідного краю.

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків літературного читання

Календарно-тематичне планування здійснено на основі підручника "Літературне читання" О.Я.Савченка. Крім підручника, використано навчальні посібники *"Я люблю читати" (О.Я.Савченко), **"Моя домашня читальня" (О.Я.Савченко), ***Зошит з літературного читання (В.О.Мартиненко) (К. : Видавничий дім "Освіта", 2015).

№ уроку. Дата	Тема, матеріал до уроку
1	2
I семестр – 48 годин (3 години на тиждень)	
1	<i>Здрастуйте, нові книжки!</i> Ознайомлення учнів з новим підручником (обкладинка, форзац, звернення до читача) та навчальними посібниками
2	Розділ І. Із скарбниці усної народної творчості. (11 год.) Введення у новий розділ. Науково-пізнавальний текст. "Наші джерела" За Софією Грицею (с. 5) ***с. 1; М.Сингаївський "До школи". (с. 4)**
3	Урок позакласного читання. Виставка книг прочитаних учнями влітку. Обмін читацьким досвідом, зачитування і обговорення відгуків про прочитане; розгляд малюнків до творів тощо
4–5	Народна казка. Введення у тему (побутові казки); Українська народна казка "Мудра дівчина". ***с. 2 Ознаки побутової казки. Образ головного персонажа
6	Притча як жанр усної народної творчості. Притчі "У пригоді" (записала Олена Пчілка), "Без труда нема плода". *** с. 3
7	Народні легенди як жанр усної народної творчості. Звідки пішло прізвище та ім'я Богдана Хмельницького? Місто Сміла (с.14–15). ***с. 4. **"Брат і сестра". "Замкова гора в Мукачеві"
8	Душа нашого народу у піснях. Народні пісні "Стоїть явір над водою", "Котився віночок по полю" (с.17–18) *Гей, там на горі Січ іде. (Пісні Січових стрільців) с. 29–30. ***с. 5 інтегрований урок з уроком музики
9	Народні усмішки і народні байки. Настанова з підручника (с.18); ознайомлення з особистістю українського педагога і письменника Бориса Грінченка (с.18); *Народні байки "Не впусти рака з рота", "Собака на містку" (с. 28–29)
10	Народ скаже, як зав'яже. Прислів'я і приказки, (тематика; схожість і відмінність) (с.19); ***с. 5; **Прислів'я народів світу. Відомості про Володимира Дая.
11	Скоромовки. Загадки. (с. 21–22); ***с. 7
12	Узагальнювальний урок за темою. Галина Кирпа "Мова моя". Самоперевірка учнями своїх навчальних досягнень. *с. 8
13	Бібліотечний урок. Ознайомлення учнів з тематичним каталогом; каталожними роздільниками. Знаходження потрібної книги за каталогом. Ознайомлення з виставкою книг з усної народної творчості.
14	Розділ 2. Що було на початку світу (6 год.) Міфи – дитинство світу. Введення у новий розділ (с. 24). Тема: Створення світу в Єгипетських міфах (с. 25). *** с. 9 (завд.1–3)

1	2
15	Міфи про створення світу і людей у слов'янських народів (с. 26–27). ***с. 9
16–17	Давньогрецький міф "Дедал та Ікар" (с. 28–31). Крилаті вислови з давньогрецьких міфів. ***с. 10, с. 12.
18	Слов'янський міф про походження ластівок. "Гнів Перуна" за Сергієм Плачиндою (с. 32–34) с. 11 ***
19	Створення людей у китайських міфах * с. 17–19; Підсумовування за розділом; самооцінка учнями своїх досягнень (с. 35, ***с.13)
20	Урок позакласного читання. *3 народних джерел (с. 17–31); **Із скарбниці народної творчості (с. 16–25); ***с. 12. Тематичні збірки чи окремі твори із бібліотеки (шкільної, власної)
21–22	Розділ 3 "Сторінками історії України" (2 год.) Доба княжої України у поезії Олександра Олеся ("Наші предки слов'яни", "Ярослав Мудрий" с. 37–40). "Книги за княжих часів" Іван Крип'якевич" (с. 42) ***с. 14–15
23	"Земля – це книга, у якій історія твого народу" . (Науково-художня стаття і вірші). Дмитро Білоус "У назвах сіл і міст слова...", Алла Коваль "Походження міста Чернігова", ***с. 16; Марія Хоросницька "Звідки в міста назва – Львів" (с. 42–45)
24	Творчість письменників рідного краю. Пам'ятні місця літературного краєзнавства; ознайомлення з творами митців краю
25–26	Відданість побратиму. Марія Пригара "Козак Голота". Образ головного героя оповідання. Складання плану твору; стислий і вибірково прочитаного. (с. 45–50) ***16–17
27	Дерева – очевидці історичних подій у творах письменників і художників. Іван Гнатюк "Козацький дуб". Початок роботи над проектом. С. 50–51
28	"Не забувайте, хто ви і звідки ваші батьки". Іван Бондарчук "На новій землі". (с. 52–53) *** с. 18
29	Спогади письменниці Тамари Коломієць про воєнне дитинство. Збагачення знань дітей про особистість письменниці; теми її творів. "Ялинка мого дитинства" (с. 54–55)
30	Образи символів нашої держави у віршах і науково-пізнавальних текстах (с. 56–58) ***с. 20
31	Робота з дитячою книжкою. Складання анотації прочитаних книжок. ***с. 19. перевірка навчальних досягнень ***с. 22
32	Урок позакласного читання: "Від папіруса до книги у 21 столітті", *Дивовижний книжковий сад с. 5–11, **Найдзвінкіше слово рідне с. 4–15
33–34	Розділ 4 "Як не любить той край..." (11 год.) Краса і щедрість рідного краю: уроки у діалозі мистецтв: Володимир Сосюра "Як не любить той край", Ліна Костенко "Усе моє, все зветься Україна", Максим Рильський "Осінь" *с. 32; партитура виразного читання віршів. Василь Сухомлинський "Восени пахне яблуками". Репродукція картини Катерини Білокур "Богданівські яблука". Музичний запис "Осінь пісня". Збагачення знань дітей про особистість митців
35	Краса природи, що перелита у мелодійне, образне слово у поезії Олександра Олеся ... "Степ" (с. 63–65). Порівняння образів степу у різні пори року у вірші і на малюнках художниці Марини Крюченко. Збагачення знань дітей про особистість поета***с. 24
36	Порівняння описів природи. "Літній ранок", Марко Вовчок; "Літній день" Михайла Коцюбинського. (с. 65–66) – *** с. 25. Відомості про авторів творів.

1	2
37	Чи ми з природою єдині? Образ старого рибалки і личички в оповіданні Григора Тютюнника "Ласочка". Складання плану твору. *** с. 26–27. Знайомство учнів з особистістю письменника
38	У кого "співає глина"? Науково-пізнавальне оповідання Тетяни Кара-Васильєвої "Співуча глина". Опис куманців. Визначення послідовності виготовлення посуду; головна думка оповідання. С. 71–72. ***с. 26–27
39	"Людська праця творить дива" *Вірш Миколи Сингаївського "Пісня роботящих рук". *Оповідання Олеся Гончара "Яблука на стовпцях" (с. 33–35). **Оповідання Василя Сухомлинського "Людина принесла життя" (с. 67–68). Порівняння творів за головною думкою
40–41	Вода – диво, подароване природою, але не забувай про джерело. Володимир Лучук "Скільки річок на Україні?", Ліна Костенко "Я хочу на озеро Світязь...", Василь Сухомлинський "Не забувай про джерело". Знаходження взаємозв'язку причини і наслідків; об'єднані ознаки річок; порівняння творів; визначення головної думки прочитаного. Творчі завдання ***с. 27
42	Презентація проекту "Дерева – очевидці історичних подій у творах письменників і художників" (поєднання групових, індивідуальних робіт, інтеграція колективного продукту)
43	Підсумковий урок за розділом. Анатолій Качан "Летючий корабель" (с.77) *** "Звернення до юних охоронців Землі" **Марія Пригара "Асканія Нова" с. 28. Опрацювання блоку "Перевір свої досягнення" (с. 78, ***с. 30)
44–45	Уроки позакласного читання за розділом "Світ пригод і захоплень у творах українських письменників". За можливостями бібліотеки (шкільної, домашньої) або за розділом * с. 40–67 *Ознайомлення з життям письменника Всеволода Нестайка (с. 40–41). Оповідання "Тореадори з Васюківки". (41–51) Гумор і пригоди
46	***Контрольна робота за перший семестр
47–48	Урок-свято. Урок-інсценізація. С. 31–35 **Літературна мандрівка порами року: "Йде зима у сукні срібній". **"Новий рік іде, коляду веде" (новорічна тема у творах різних жанрів; інсценізації, конкурси). С. 84–95. Визначення теми наступного уроку позакласного читання і джерел пошуку відповідних творів: (** "Літературні казки, байки. Загадки українських письменників" **"З народних джерел" (За вибором учнів)
ІІ семестр – 72 год (4 год на тиждень)	
49	Урок позакласного читання за темою, визначеною наприкінці першого семестру. Обговорення плану роботи над проектом "Мандрівка дорогами Тараса Шевченка"
50–51	Розділ 5 "Видатні українські письменники" (26 год.) Введення в розділ. Вступ до теми "Тарас Шевченко" (с.80). Бесіда про життя поета. * Максим Рильський "Благословен той день і час..." с. 118. Автобіографічне оповідання Тараса Шевченка "Про себе" (с. 81–84) *** с. 36 завд. 1–4. Про роботу над проектом "Мандруємо шляхами Тараса Шевченка"

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

1	2
52–53	Образ Кобзаря у вірші Тараса Шевченка і на малюнку Василя Касіяна. "Вітер віє-повиває...", "Вітер з гаєм розмовляє..." (с. 84–85) ***с. 37 (завд.1–2) **Тетяна Щербаченко "Український лицар" (с. 62–63)
54–55	Поезія, що стала народною піснею. Вірш "Реве та стогне Дніпр широкий" Уроки діалогу мистецтв: поетичне слово і його вираження у музиці і картинах народних художників Марфи Тимченко і Федора Панка. *Про створення вірша. Дмитро Красицький "Реве та стогне Дніпр широкий..." *Тарас Шевченко "За сонцем хмаронька пливе..."
56	Ім'я Тараса Шевченка у нашому краї. "Музей заповіту" Тараса Григоровича Шевченка в Переяславі (с. 86–87). Завдання "Чи уважно ти читав?"
57	Презентація проєкту " <i>Мандрівка дорогами Тараса Шевченка</i> "
58–59	Поет-каменярь Іван Франко. Розповідь про життя поета, його творчість (с. 88). Розгляд ілюстрацій у підручнику. Роман Завадович "Поет-каменярь" (скорочено) с. 88–89. ***С. 37–38 (завд.1–4)
60	Сила життя дрібних квіточок. Вірш "Дивувалась зима". Словесне малювання з використанням слів з вірша; образне зображення зіткнення зими і весни
61	Настрій у ліричній поезії "Дрімають села". Інтонування вірша за його настроєм. Словесне малювання за картинами, змальованими у поезії
62–63	Казка "Лисичка-кума": образи народних казок у літературній казці. Складання плану казки; короткої переказ. ***с. 38 (завд. 1–5). Інсценізація казки. Завдання " <i>Чи уважно ти читав?</i> " ***Робота з дитячою книжкою. (Книжки Івана Франка для дітей)
64–65	Леся Українка – поетична квітка України. Розповідь про письменницю (с. 97). Микола Олійник "Леся" (уривок з повісті с. 98–100). ***с. 39 (завд. 2). План роботи над проєктом " <i>Леся Українка – поетична квітка України</i> "
66	Чиста краса у байдужих руках. Вірш "Конвалія". Образ квітки у вірші і в ілюстраціях до вірша (с. 101), ***с. 40
67	Стан природи і настрої поетеси у ліричній поезії. Вірш "Давня весна" (с. 102–103). Відтворення у читанні твору зміни почуттів автора. *"У маленькій хатинці, у тихім куточку" . (с. 122)
68–69	Мудрим ніхто не вродився, а навчився. Казка "Біда навчить". Характеристики головного і другорядних персонажів; головна думка казки. Складання плану твору; стислий переказ. Вистава (або інсценізація епізодів) казки
70	Презентація проєкту "Леся Українка – поетична квітка України". Форми презентації: читання поезій, виставка малюнків, альбом, інсценізація, інтерв'ю та ін.
71–72	Музика природи у поезії Павла Тичини. Бесіда про життя поета, його творчість (с. 110). Настрій, почуття поета у відображенні краси різних станів, явищ природи (краса літнього дня і краса зимового ранку). Словесні картини за рядками віршів: чим вони схожі і чим відрізняються?
73–74	Поетичне слово Максима Рильського: від спогадів дитинства до заповіту дітям. Бесіда про життя поета і його творчість (с. 113).

1	2
	"За дітей я слово промовляю" (с. 101), "Дитинство", "Ким хочеш бути хлопчику в житті"? *с. 43 (завд.1–2)
75	Урок позакласного читання. *У весняному розмаї. **Все прокинулось від сну, зустрічаємо весну
76	Узагальнення за прочитаним розділом. Виконання учнями завдань блоку " <i>Перевір свої досягнення</i> " ***с. 44
77	Р о з д і л 6 "Розповіді про нас самих" (6 год). Введення у розділ (передмова с. 116). Езоп – перший байкар світу. Розповідь про байкаря Езопа. Байка Езопа "Двоє приятелів і ведмідь" (с. 117–118). ***с. 45) Мораль байки
78	Славетний український байкар – Леонід Глібов. Збагачення і узагальнення знань учнів про байкаря (с. 119). Байка "Зозуля і Півень"; її мораль. Інсценізація байки. (120–121). **Байка "Шука" (с. 37)
79	Невтомна бджілка українського письменства. Збагачення і узагальнення знань учнів про Олену Пчілку – письменницю, збирача усної народної творчості, берегиню сім'ї Косачів. Байка "Котова наука"; мораль твору. Інсценізація байки. ***с. 46–47
80	Урок позакласного читання. "Цікаві пригоди братів наших менших" (*с. 70–84) у творах українських і зарубіжних письменників. Дмитро Чередниченко "Коник, коникові-брат". Зірка Мензатюк "Пригоди кози Дерезовської" (**с. 32–37). Джеральд Даррел "Моя сім'я та інші звірі". Р. Кіплінг "Ріккі-Тікі-Таві. Слононя"
81–84	П'єса-казка. Неля Шейко-Медведева "Лисиця, що впала з неба" (скорочено). Підготовка до читання твору. (с. 123). Дія перша (с. 124–128) ***с.47 Дія друга (с. 129–133) ***с. 47–48. Інсценізація епізодів п'єси. Узагальнення за прочитаним твором. (с. 133) *** 48 (завд. 1–2). " <i>Перевір свої досягнення</i> ". *** с. 49
85	Урок позакласного читання. Сторінки для допитливих. **Розділ "Що? Де? Чому? Коли? Як?" Науково-пізнавальні оповідання, статті з дитячих енциклопедій і журналів
86–87	Р о з д і л 7 "Літературні казки зарубіжних письменників" (8 год.) Отак би й слухав про царя Салтана... Урок-діалог мистецтв: художні образи у віршованій казці, на малюнках, у музиці. Розповідь про видатного російського поета Олександра Пушкіна. "Казка про царя Салтана, про сина його славного і могутнього багатиря князя Гвідона Салтановича і прекрасну царівну Лебідь". Персонажі казки; риси їхньої вдачі. ***с. 50. Чарівні перетворення. Розгляд ілюстрацій до казки художника Івана Яковича Білібіна. Уривок з опери "Казка про царя Салтана" Миколи Андрійовича Римського-Корсакова. Розгляд обкладинок книжок з казками Олександра Пушкіна
88–89	Славетний казкар Ганс Крістіан Андерсен і його безсмертні казки. Розповідь про данського казкаря (с. 143). Розгляд зображення пам'ятника, ілюстрацій найвідоміших казок письменника. Казка "Гидке каченя". Розпізнавання людських рис у поведінці тварин. Смісл заголовка; головна думка твору. ***с. 51, завд. 1–5

1	2
90	Не треба боятися невідомих доріг (урок-роздум). Відомості про італійського письменника Джанні Родарі. Казка "Дорога, що нікуди не вела". Риси вдачі головного героя. Розв'язання морально-етичної задачі: "Упертість чи допитливість допомогли Мартіно відшукати чарівну дорогу?" ***Головна думка твору, с. 53. Написання відгуку про казку
91–92	Божена Немцова – авторка всесвітньо відомих книг. (Урок-роздум). Розповідь про письменницю. Казка "Сіль дорожча за золото"; головна героїня казки. Розмірковування над змістом назви казки, розв'язання проблемного питання: "Чи справді сіль може бути дорожче за золото?" Пригадування творів, які подібні до цієї казки за головною думкою
93	Урок позакласного читання. Читаємо у рідному колі. ***с. 84–101. Казка Сельми Лагерльоф "Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми" *с. 131–141
94–95	Розділ 8 Світ дитинства в літературі. (26 год.) Тема: "Людина починається з добра". Про поета Анатолія Костецького і героїв його творів. Основні відомості про життя поета; теми його творів (с. 156). Вірші "Мрія", "Спішу додому". **Байка "Добра порада" (с. 44). Вірш "Бюро знахідок" (с. 102–105). ***с. 56–57 (завд. 1–6)
96	Про найголовніше у творах Василя Сухомлинського – учителя і письменника. Узагальнення знань учнів про особистість письменника і теми його творів, прочитаних у початкових класах. Оповідання "Не загубив, а знайшов", с. 159
97	Урок позакласного читання за творами Василя Сухомлинського. ** "Людина принесла життя" (с. 67), "Усмішка" (с. 86). **"Суперечка двох книг" (с. 14). Тематичні збірки "Квітка сонця", "Вічна тополя" та ін. Малюнки до творів. Складання відгуків.
98	Письменник Всеволод Нестайко і герої його книг. Збагачення знань учнів про особистість письменника (с. 156). Оповідання "Шурка і Шурко" (с. 161–166). Характеристика головних дійових осіб; ставлення письменника до героїв твору. *** с. 57 (завд. 1–3)
99	Робота з дитячою книжкою *** с. 57–58. (За книжками Всеволода Нестайка)
100–102	Марія Чумарна. "Казка про друга" (с. 166–171). *** с. 58 (завд. 1–5). Знаходження у тексті роздумів, описів, застережень. Складання плану казки; стислий переказ. Рефлексії учнів: "Хто був справжнім другом хлопчика?"
103	Урок позакласного читання. Твори українських і зарубіжних письменників про стосунки між дітьми, цінність справжньої дружби. **Сергій Махотін "Ти зміг би без мене обійтись". ***Василь Чухліб "Деснячки". *Михайло Слабошпицький "Брат знаменитого воротаря". *Ірина Жиленко "Давайте дружити"
104	З гумором про серйозне. Всеволод Нестайко "Із сміхом треба бути обережним"; Галина Малик "Мавчини іменини". Грицько Бойко "Консультант". Микола Сингаївський "Сміх для всіх". Знаходження римованих слів. ***с. 59–60 (завд. 1–7)
105	Бібліотечний урок. Сторінками дитячих журналів і газет *с. 96–107.

1	2
	Ознайомлення із новими номерами журналів і газет для дітей. Складання (разом з бібліотекарем) порад для тих, хто хоче дружити з журналами. Групова робота з періодичними виданнями; обмін інформацією
106	Література рідного краю. Урок на основі творчості письменників рідного краю, пам'ятних місць, пов'язаних із літературою
107	Відкрийте серце для добра. Оповідання Бориса Грінченка "Украла". ***С. 124–128. Вчинок головного персонажа; словесні портрети дійових осіб. Перебіг ставлень дітей до вчинка Олександри. Рефлексивні судження дітей: як відчуті стан іншого
108	Тема: У кожного є своя співуча пір'їнка. Передмова до теми (с. 174). Оповідання Василя Сухомлинського "Співуча пір'їнка". Головна думка твору. Рефлексивні судження: "Чому у кожного має бути своя співуча пір'їнка?" "Як не загубити свою співучу пір'їнку?"
109	Урок позакласного читання. *Політ фантазії і думки (с. 142–151). Вірші, малюнки і саморобні книжки дітей. Книжки на цю тему (Микола Носов "Витівники", Зірка Мензатюк "Казочки куцохвостики", Джен Р.Р. Толкін "Гоблін" та інші)
110–111	Як зображено у творах письменників прагнення дітей до творчості. Що відчувають юні музиканти, художники, коли прагнуть сказати своє слово? Складання ланцюжків римованих слів, рядків. Ганна Чубач "Найрідніші голоси". **Михайло Коцюбинський "Іванко та Чугайстир" (уривок з повісті "Тіні забутих предків" с. 154–157). *Леся Мовчун "Арфа для павучка". *Моріс Карем "Музика" (с. 147). **Василь Сухомлинський "Ремісник і різець" (с. 157)
112	Урок позакласного читання. Що? Де? Коли? Чому? Як? Пошук інформації в енциклопедіях, словниках про відкриття, винаходи в різних галузях знань; статті про дослідників, учених, винахідників. **Талановитий Брайль; Наталка Поклад "Майстер"; Про Жака Іва Кусто і його команду (с. 75–81)
113	Як побачити вітер. Степан Жупанин "Намалюю вітер". Знаходження рим. Ліна Костенко "Якщо не можеш вітер змалювати". ***с. 61. Володимир Кухалашвілі "Як побачити вітер". Творче завдання "Малюю вітер"
114	Незвичайний урок: дива навколо нас. Олександр Єфімов "Тут усе є...". Емілія Саталкіна "Кожен знає своє діло". Доповнення рядків. ***с. 63 (завд. 1–2)
115	Читаємо, обговорюємо у рідному колі (с. 96–99). **"Чому людина не знає, доки живе" (біблійне оповідання). ** Езоп "Розумна ворона". **Едмондо де Амічис "Жертви". **Наталія Хаткіна "Людей питай, а свій розум май" (с. 118)
116–117	Зустріч з "Ганнусею" – героїнею повісті Володимира Рутківського. Розповідь про письменника (с. 179). "Як складають вірші" (с. 179–183). *"Ганнусині вірші" (с. 148–151). ***с. 63 (завд. 1–5)
118	Виконання завдань за розділом "Перевір свої досягнення" ***с. 64
119	Контрольна робота (за другий семестр) *** с. 65–70
120	Підсумковий урок. Аналіз навчальних досягнень учнів; обмін враженнями про уроки літературного читання; виставка книг, які вчитель рекомендує прочитати на літніх канікулах